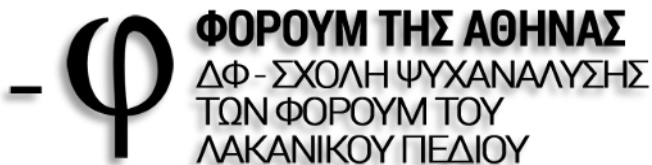

ΠΩΣ ΜΙΛΟΥΝ ΤΑ ΣΩΜΑΤΑ

Πρόγραμμα
Κλινικών
Εκπαιδεύσεων
2026-2027

Τόπος διεξαγωγής:
Αγίας Φιλοθέης 17, Πλάκα

Αίτημα εγγραφής:
info@champlacanianathenes.net

Πώς μιλούν τα σώματα

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΚΛΙΝΙΚΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΝ
2026-2027

Φόρουμ της Αθήνας, IF – EPFCL

**Πρόγραμμα Κλινικών Εκπαιδεύσεων
2026 – 2027**

Πώς μιλούν τα σώματα

Οργάνωση • Συντονισμός • Επιμέλεια Έκδοσης

Επιτροπή Κλινικών Εκπαιδεύσεων

Άννα Χριστοδουλάκη

Πρόεδρος ΕΚΕ • Υπεύθυνη ΠΚΕ

Κατερίνα Καραγιάννη

Υπεύθυνη Συντονισμού Κλινικών Παρουσιάσεων

Σοφία Παπανικολάου

Μέλος ΕΚΕ

© Φόρουμ της Αθήνας, IF-EPFCL, Οκτώβριος 2026

Πώς μιλούν τα σώματα;

Άννα Χριστοδουλάκη

“Μέρα και νύχτα το σώμα παρεμβαίνει. Αμβλύνει ή οξύνει, χρωματίζει ή αποχρωματίζει.”

Virginia Woolf¹

Το ερώτημα προφανώς δεν παραπέμπει σε κάποια «γλώσσα του σώματος», της οποίας τα σημεία θα οφείλαμε να αποκωδικοποιήσουμε, αλλά μάλλον επιχειρεί να ανοίξει το αίνιγμα του ομιλούντος σώματος. Ενός σώματος δηλαδή σημαδεμένου από τη γλώσσα και συνδεδεμένου με την επιθυμία και την απόλαυση.

Παρόλο που η ασθένεια, αν επιλέξουμε να τη βάλουμε σε πρώτο πλάνο, αποτελεί μία από τις πιο συνηθισμένες και συγκλονιστικές εμπειρίες, η λογοτεχνία, όπως παρατηρεί η Virginia Woolf, την έχει σχεδόν αγνοήσει. Έχει γράψει αμέτρητα έργα για τον έρωτα, τη ζήλια και τον πόλεμο, ελάχιστα όμως για τον πυρετό, τον πόνο, την εξάντληση ή την αϋπνία. Εξίσου ανεπαρκής για εκείνην άλλωστε αποδεικνύεται και η ίδια η γλώσσα, η οποία διαθέτει άπειρες λέξεις για τον έρωτα, αλλά σχεδόν καμία για να αποδώσει με ακρίβεια έναν πονοκέφαλο ή ένα ρίγος. Όταν ο πάσχων επιχειρεί να μιλήσει για τον πόνο του, γράφει η Woolf, «η γλώσσα στερεύει. Αναγκάζεται να πάρει τον πόνο στο ένα χέρι και έναν άμορφο ήχο στο άλλο και να τα συνθλίψει μεταξύ τους, ώσπου να προκύψει μια καινούργια λέξη.»¹

Έτσι, το σώμα κάνει αισθητή την παρουσία του, ενώ η γλώσσα φαίνεται να μην κατορθώνει πάντοτε να αρθρωώσει αυτό που του συμβαίνει. Τι σημαίνει αυτό για την κλινική;

Στην κλινική το σώμα εμφανίζεται με πολλούς τρόπους. Μπορεί να πονά, να εξαντλείται, να ακινητοποιείται, να αρνείται την τροφή (ή να την αναζητεί αδιάκοπα). Μπορεί ακόμη να τραυματίζεται, να μεταμορφώνεται, να εκτίθεται, ή και να γίνεται αντικείμενο επίμονου ελέγχου. Τι σημαίνει μια τέτοια σωματική εκδήλωση και σε ποιον απευθύνεται; Μπορεί κάθε φορά να αποκτήσει νόημα ή υπάρχει στο σώμα κάτι που δεν εξαντλείται στην ερμηνεία;

Το ότι το σώμα «μιλά» σίγουρα δεν σημαίνει ότι κάθε σωματικό φαινόμενο αποτελεί ένα κρυπτογραφημένο μήνυμα, ούτε φυσικά ότι η οργανική του διάσταση μπορεί να αγνοηθεί. Σημαίνει ότι, πέρα από τη βιολογική λειτουργία, τίθεται κάθε φορά το ερώτημα της θέσης που καταλαμβάνει το σώμα για ένα υποκείμενο και, κατ' επέκταση, της σχέσης που έχει μαζί του. Το σώμα που εξετάζει η ιατρική και το σώμα που υποφέρει, απολαμβάνει ή αγαπά δεν συμπίπτουν πλήρως.

Άλλωστε, το να έχουμε ένα σώμα είναι αυτονόητο. Αλλά και δεν είναι, εφόσον ανάμεσα στον οργανισμό με τον οποίο ερχόμαστε στον κόσμο και στο σώμα που αναγνωρίζουμε ως δικό μας μεσολαβεί μια διαδικασία *οικειοποίησης*.

«*Το σώμα θα έπρεπε να μας εκπλήσσει περισσότερο*»² λέει ο Λακάν στο *Encore* και λίγο αργότερα επιμένει στο ότι «πρέπει να το πούμε έτσι: έχει ένα σώμα, και όχι: είναι ένα σώμα».³

Προτού ακόμη μπορέσει να μιλήσει, ένα παιδί έχει ήδη πολλά. Ένα όνομα, μια θέση, ένα σώμα που γίνεται αντικείμενο φροντίδας, αλλά και προσδοκιών. Πώς γίνεται τελικά αυτό το σώμα δικό του; Γίνεται ποτέ ολοκληρωτικά δικό του ή πάντα κάτι θα διαφεύγει; Γιατί στην πραγματικότητα, η ίδια η κλινική αποδεικνύει ότι κάτι από το σώμα φαίνεται να παραμένει πάντοτε ξένο. Ένα κάτι που μπορεί να εμφανιστεί στον πόνο, στην αμηχανία απέναντι στην εικόνα ή στην εμπειρία ενός σώματος που δεν υπακούει.

Έτσι κι αλλιώς, η σχέση μας με το σώμα δεν είναι δεδομένη μία για πάντα. Κατασκευάζεται, διαταράσσεται, κάποτε ανασυγκροτείται.

Ο Φρόνιτ, ερχόμενος μπροστά σε αυτό το μη αυτονόητο, οδηγήθηκε στο να προσδιορίσει το σώμα ως τόπο ψυχικής σύγκρουσης. Τι ήταν εκείνο που του έδειχναν οι ασθενείς του; Ένα σώμα που δεν υπάκουε πάντοτε στην ανατομία. Ένα σώμα του οποίου ο πόνος, η παράλυση, ο βήχας ή η αφωνία, όπως διαπίστωνε, ακολουθούσαν ιδιόμορφες διαδρομές. Εκείνες των αναπαραστάσεων και της ασυνείδητης σύγκρουσης.

Όταν ο ίδιος γράφει ότι «το Εγώ είναι πρωτίστως ένα σωματικό Εγώ»⁴, δείχνει ότι το Εγώ δεν μπορεί να νοηθεί έξω από τις σωματικές αισθήσεις. Οπότε, τι είδους ικανοποίηση αναζητεί η ενόρμηση, εφόσον σαφώς δεν περιορίζεται στην ικανοποίηση μιας ανάγκης;

Στο σεμινάριο *Encore* ο Λακάν λέει «Μιλώ με το σώμα μου, και αυτό χωρίς να το γνωρίζω. Λέω λοιπόν πάντοτε περισσότερα απ' όσα γνωρίζω». Προσθέτει ακόμη ότι «Δεν γνωρίζουμε τι σημαίνει να είναι κανείς ζωντανός παρά μόνο τούτο: ότι ένα σώμα απολαμβάνει τον εαυτό του»². Δεν πρόκειται δηλαδή μόνο για ένα υποκείμενο που χρησιμοποιεί το σώμα του για να εκφραστεί. Και το ίδιο το σώμα λέει κάτι, χωρίς το υποκείμενο να γνωρίζει ακριβώς τι λέγεται ούτε ποια απόλαυση βρίσκει εκεί.

Πώς συγκροτείται όμως αυτό το σώμα που μιλά και απολαμβάνει; Η εικόνα κατά τον Λακάν τού δίνει μια πρώτη ενόττητα, ενώ η γλώσσα το ονοματίζει. Μπορούν όμως η εικόνα και η γλώσσα να το απορροφήσουν ολόκληρο; Τι απομένει έξω από όσα μπορούν να ονομαστούν ή να ερμηνευθούν;

Το σύμπτωμα για τον Λακάν μπορεί μεν να φέρει ένα νόημα προς αποκρυπτογράφηση, αλλά συγχρόνως αποτελεί και έναν ιδιαίτερο τρόπο με τον οποίο το υποκείμενο μεταχειρίζεται την απόλαυση. Δεν είναι δηλαδή μόνο ένδειξη μιας διαταραχής, αλλά ενδέχεται να λειτουργεί και ως μια ιδιόμορφη λύση. Μπορεί για παράδειγμα, να καθιστά δυνατή μια σχέση με τον Άλλο.

Ως εκ τούτου, αναπόφευκτα επιβάλλεται κάθε φορά η διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στο σώμα, το σύμπτωμα και τη δομή. Άλλωστε πρόκειται για μια σχέση η οποία δεν διαμορφώνεται με τον ίδιο τρόπο για όλους, ούτε παραμένει αμετάβλητη στη διάρκεια της ζωής, και επιπλέον σίγουρα δεν έχουν όλα τα σωματικά συμπτώματα την ίδια λογική. Τι συμβαίνει με το σώμα στην υστερική μετατροπή; Τι εγγράφεται στο σώμα στο ψυχοσωματικό φαινόμενο; Πώς βιώνεται η σωματική ενότητα στην ψύχωση;

Και πριν από όλα αυτά... Πώς συγκροτεί ένα παιδί το σώμα του μέσα από την εικόνα και την επιθυμία του Άλλου; Και τι συμβαίνει όταν στην εφηβεία, στο πλαίσιο της συνάντησης με το πραγματικό του φύλου, το σώμα μεταμορφώνεται και η προηγούμενη εικόνα του δεν επαρκεί πλέον;

Δεν μιλούν λοιπόν όλα τα σώματα με τον ίδιο τρόπο.

Αναγνωρίζει όμως αυτή τη διαφορά ο σύγχρονος κυρίαρχος λόγος; «Κανείς δεν έχει ακόμη προσδιορίσει τι μπορεί ένα σώμα», γράφει ο Σπινόζα⁵. Ο σύγχρονος λόγος, ωστόσο, μοιάζει να γνωρίζει όχι μόνο τι μπορεί ένα σώμα, αλλά και τι πρέπει να μπορεί.

Τα σώματα φαίνεται να παρουσιάζονται ως αντικείμενα που μπορούν να μετρηθούν και να διορθωθούν. Καλούνται να παραμείνουν νέα, υγιή και διαθέσιμα. Η επιστήμη και η τεχνολογία διευρύνουν τις δυνατότητες παρέμβασης πάνω τους, ενώ η αγορά διατείνεται ότι έχει μια λύση για κάθε ατέλεια. Τι θέση απομένει όμως τότε για ένα σώμα που αποτυγχάνει να ανταποκριθεί; Για το σώμα που νοσεί, που γερνά, που δεν αναπαράγεται ή που παράγει ένα σύμπτωμα εκεί όπου όλα θα έπρεπε να λειτουργούν;

Λέμε λοιπόν ότι έχουμε ένα σώμα και όχι ότι είμαστε απλώς αυτό το σώμα. Αλλά τι συμβαίνει όταν η σχέση μαζί του γκρεμίζεται, όταν το σώμα εμφανίζεται ξένο, ή ανεξέλεγκτο;

«Η Ιστορία είναι ακριβώς φτιαγμένη για να μας δίνει την ιδέα ότι έχει ένα κάποιο νόημα», λέει ο Λακάν και συνεχίζει: «Αντίθετα, το

πρώτο από τα πράγματα που έχουμε να κάνουμε είναι να ξεκινάμε από το εξής, ότι έχουμε εδώ μπροστά μας μια ρήση, που είναι η ρήση ενός άλλου, ο οποίος μας αφηγείται τις κουταμάρες του, τις αμνηχανίες του, τα κωλύματά του, τις συγκινήσεις του, και το θέμα εδώ είναι να διαβάσουμε τι; τίποτα άλλο παρά τις επιπτώσεις των ρήσεων του. Οι επιπτώσεις αυτές βλέπουμε με τι τρόπο αναστατώνουν, αναταράζουν, ταλαιπωρούν τα ομιλούντα όντα. Φυσικά, για να καταλήξουν κάπου, πρέπει να χρησιμεύουν σε κάτι, να χρησιμεύουν, μα τον Θεό, στο να τα βρούνε, στο να βολετούνε, στο να καταφέρουν παρ' όλα αυτά, κουτσά στραβά, να δώσουν μια μικρή σκιά ζωής στο λεγόμενο αίσθημα της αγάπης.

Πρέπει, πρέπει και παρα πρέπει να κρατήσει ακόμη. Πρέπει, τη διαμεσολάβηση αυτού του αισθήματος, να καταλήξει το πράγμα εντέλει - όπως πολύ καλά το είδαν κάποιοι άνθρωποι που πήραν τις προφυλάξεις τους απ' όλα αυτά, κάτω από το προκάλυμμα της Εκκλησίας - στην αναπαραγωγή των σωμάτων.

Δεν θα ήταν άραγε δυνατόν να έχει η γλώσσα άλλες επιπτώσεις πέρα από το να σέρνει τους ανθρώπους από τη μύτη για ν' αναπαράγονται ακόμη, ακόμη, ακόμη, κορμί με κορμί, και με κορμί ενσπικνωμένο;²»

Ο ψυχαναλυτικός λόγος προφανώς δεν επιχειρεί να αντιπαρατεθεί στην επιστημονική γνώση ούτε φυσικά αγνοεί το πραγματικό του οργανισμού. Επίσης, σίγουρα δεν επιχειρεί να απαντήσει σε όλα αυτά τα ερωτήματα μέσα από ένα γενικό λεξικό.

Εντούτοις, υπενθυμίζει ότι κανένα βιολογικό δεδομένο, καμία απεικόνιση και καμία κατηγοριοποίηση δεν μπορεί να περιορίσει και σίγουρα δεν εξαντλεί τη σχέση ενός υποκειμένου με το σώμα του.

Ο πληθυντικός του τίτλου επομένως δεν είναι τυχαίος. Δεν υπάρχει ένας τρόπος με τον οποίο μιλά το σώμα ούτε μία σημασία που θα μπορούσε να αποδοθεί στα συμπτώματά του. Υπάρχει κάθε φορά ένα σώμα σημαδεμένο από μια ιδιαίτερη ιστορία και ένας

ιδιαίτερος τρόπος να ζει με τα αποτελέσματα της γλώσσας και της απόλαυσης.

«Ο άνθρωπος -αυτό που ο όρος υποδηλώνει, τον φορέα που δημιουργεί σημασίες- ουδέποτε κλονίστηκε από την ανακάλυψη ότι η γη δεν είναι στο κέντρο, την αντικατέστησε πανεύκολα με τον ήλιο. Εκείνο που παραμένει στο κέντρο είναι η παλιά καλή ρουτίνα χάρη στην οποία το σημαϊνόμενο κρατάει τελικά το ίδιο πάντα νόημα².»

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Virginia Woolf, Πώς είναι να είσαι άρρωστος, μτφρ. Άννυ Σπυράκου, Αθήνα: Κοινός Τόπος, σειρά «Συνάψεις», 2008.
2. Jacques Lacan, Το Σεμινάριο, Βιβλίο XX: Ακόμη (1972–1973), μτφρ. Βλάσης Σκολίδης, Αθήνα: Ψυχογιός, 2011.
3. Jacques Lacan, «Joyce le Symptôme», στο *Autres écrits*, Paris : Seuil, 2001, σ. 565–570.
4. Sigmund Freud, Το Εγώ και το Αυτό, μτφρ. Δανάη Παναγιωτοπούλου, Αθήνα: Πλέθρον, 2008.
5. Baruch Spinoza, Ηθική, μτφρ. Ευάγγελος Βανταράκης, Αθήνα: Εκκρεμές, 2009.

ΠΩΣ ΜΙΛΟΥΝ ΤΑ ΣΩΜΑΤΑ*

Jean-Paul MONTEL
CCPSE

(*) Το κείμενο αποτελεί το εισαγωγικό επιχείρημα της θεματικής των Κλινικών Κολλεγιών της IF-EPFCL, που δημοσιεύτηκε στα Γαλλικά.

Από τη γέννησή του ήδη, το σώμα του βρέφους (infans) μιλιέται πριν ακόμη να γίνει ομιλούν. Ενταγμένο ήδη στο φαντασιακό πλέγμα του οικογενειακού περιβάλλοντος, ο κατακερματισμός του σώματος από τα σημαίνοντα έχει οδηγήσει στην απομάκρυνση του από τον οργανισμό.

Έτσι, το σώμα ως οντότητα αποτελεί προϊόν της ανθρώπινης γλώσσας.

Ωστόσο, αυτή η κατάληξη της συνάντησης γλώσσας και σώματος εξοφλείται με «μια λίβρα σάρκας», με μια απονέκρωση μέσω του σημαίνοντος. Παρ' όλα αυτά, αυτή η εγγραφή του σώματος από τη γλώσσα, αποτυγχάνει ενώπιον μιας απόλαυσης (jouissance) που την υπερβαίνει. Επιπλέον, το σώμα που μιλάει, μιλώντας, απολαμβάνει επίσης, χωρίς να το γνωρίζει.

Έτσι, εκεί όπου η γλώσσα παρουσιάζεται ελλειμματική, αυτό το μη αφομοιώσιμο μέρος του σώματος ως απόλαυση συγκροτεί την αδιαφάνειά του και το μυστήριό του... το ομιλούν σώμα τότε απολαμβάνει αυτό που λέει, αν και εν αγνοία του. Σε αυτό προστίθεται ένα βουβό μέρος του βιολογικού σώματος, το οποίο οι εφαρμογές της επιστήμης δεν παύουν να αντικειμενοποιούν.

Όσο για τα ψυχοσωματικά φαινόμενα, αυτά λειτουργούν βραχυκυκλώνοντας κάθε σκέψη. Το πεδίο που διάνοιξε ο Φρόιντ ξεκινά από το σώμα ως τόπο της ψυχικής σύγκρουσης. Μέσα από τις μελέτες για την υστερία, εννοιολόγησε την πρόκληση που ετέθη από την υστερική σωματομετατροπή, της οποίας η ιδιάζουσα χαρτογράφηση εξαιρείται κάθε οργανικής βλάβης.

Το φαντασιακό εγώ είναι, πάνω απ' όλα, για τον Φρόιντ, ένα σωματικό εγώ, το οποίο προέρχεται από τις σωματικές αισθήσεις, νοητικές προβολές της επιφάνειας του σώματος. Σε αυτή την προοπτική, το σωματικό σύμπτωμα, έκφραση του ασυνειδήτου και σχηματισμός συμβιβασμού ανάμεσα σε ανταγωνιστικές δυνάμεις, προσδιορίζεται περαιτέρω από τον Λακάν μέσα από τη διχοτόμηση ανάμεσα σε συμβολική αποκρυπτογράφηση και απόλαυση του ασυνειδήτου του. Η συμβολή του Φρόιντ σχετικά με το σώμα αφορά την διάσταση της ενόρμησης (pulsion), ενώ για τον Λακάν είναι εκείνη που αναφέρεται στις ερωτογενείς ζώνες οι οποίες ενεργοποιούνται από τις μερικές ενορμήσεις, δίνοντας ένα σώμα.

Σε σχέση με την φροϋδική αναφορά σε μια μυθολογική λίμπιντο, η ενόρμηση είναι για τον Φρόιντ μια οριακή έννοια ανάμεσα στο σωματικό και το ψυχικό, ενώ ο Λακάν τη χαρακτηρίζει ως «την ηχώ μέσα στο σώμα του γεγονότος ότι υπάρχει ένα λέγειν».

Πώς περνάμε από το φαντασιακό του σώματος στην ομιλούσα και απολαμβάνουσα υπόσταση; Το σώμα, ως φορέας του έμβιου, οδηγεί στο αίνιγμα της απολαμβάνουσας υπόστασης, όρος που ο Λακάν δανείζεται από την *άπειρη σκεπτόμενη ουσία* του Ντεκάρτ. Έτσι, το σύμπτωμα ως σωματο-συμβάν (*événement de corps*) συνιστά ταυτόχρονα αποκρυπτογράφηση και απόλαυση. Η σύλληψη του ασυνειδήτου αρθρώνεται έτσι με ένα, ήδη-εκεί προς αποκρυπτογράφηση, «από το ότι το είναι έρχεται στο λέγειν»¹ διευκρινίζει ο Λακάν.

Μια άλλη προοπτική διανοίγεται, με το λακανικό *parlêtre* (ομιλ-όν), όπου η εννοιολόγηση του ασυνειδήτου ξεκινά από τον λόγο ως απόλαυση και όχι πλέον από την αντίθεσή του προς το φροϋδικό

συνειδητό, το οποίο έχει περιέλθει σε αχρηστία. Χρειάζεται επίσης να συλλάβουμε τα φαινόμενα του σώματος σε συνάρτηση με τη δομή. Έτσι έχουμε το κατακερματισμένο σώμα, που διαρρηγνύεται στη σχιζοφρένεια, με κομμάτια σώματος αποσυνδεδεμένα που κατακλύζονται από την ενόρμηση. Έχουμε επίσης, στο κενό του συναισθήματος, το σώμα που απουσιάζει και επιστρέφει με παθολογικό τρόπο σε μια υποχονδρία, στο όριο του παραληρήματος. Αυτό μπορεί επίσης να εκδηλωθεί στην κορύφωση της μελαγχολικής κρίσης μέσω του συνδρόμου του Cotard, με παραληρητικές ιδέες καταδίκης και αθανασίας.

Επιπλέον, το ίδιο το σώμα δεν διαφεύγει από τον Καπιταλιστικό Λόγο και την υποκειμενικότητα της εποχής μας. Το ομιλούν σώμα, με τη σειρά του, μιλιέται, ενοικιάζεται, γίνεται αντικείμενο συναλλαγής — χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι λεγόμενες παρένθετες μητέρες. Όσο για τις πρακτικές του τατουάζ και του piercing, άλλες επανεγγραφές πάνω στο σωματικό περίβλημα, σαν σε παλίμψηστο, δεν αποτελούν απλώς επίπτωση μόδας. Αυτή η μερική ερωτικοποίηση του σώματος προσφέρεται στο βλέμμα, ως τρόπος απόλαυσης, μέσα από διάσπαρτα κομμάτια.

Μια άλλη ηχητική αντήχηση: στον σύγχρονο κόσμο μας, το σώμα μας είναι ένα αγαθό που μας ανήκει, και του οποίου είμαστε ιδιοκτήτες, με τη φαντασίωση ότι έχουμε ελεύθερη διάθεση πάνω του ώστε να μπορούμε να αντλούμε μια υπεραπόλαυση (plus-de-jouir). Ο καπιταλιστικός λόγος έχει ήδη περάσει από εδώ. Η τάση να το σμιλεύουμε, να το αναδιαμορφώνουμε, αφορά κυρίως τις νεότερες γενιές, με την πρακτική του πρωτεϊνικού fitness στις αίθουσες μυϊκής ενδυνάμωσης.

Μέσα από μια φαντασίωση κυριαρχίας και απόλαυσης, που αιωρείται, εκτός χρόνου, επιχειρούμε να κάνουμε το σώμα να μιλήσει διαφορετικά, κάποιες φορές μέσα από μια σκηνοθεσία που αγγίζει το κωμικό της ανδρικής επίδειξης. Αντίθετα, είναι επίσης το χαραγμένο σώμα των εφήβων ως ζώσα σάρκα που εκτίθεται αποσπασματικά. Τι μπορεί να μας διδάξουν;

Μια άλλη απόπειρα κυριαρχίας πάνω στο σώμα είναι εκείνη της ανορεξικής. Ξεκινά κυρίως με την εφηβική μεταμόρφωση, όταν εγκαινιάζεται μια σφοδρή διαμάχη ενάντια στα σημάδια της θηλυκότητας μέχρι το σημείο της σκελετοποίησης, αυτού του παράδοξου ναρκισσιστικού στηρίγματος, που λειτουργεί σαν εξορκιστής στην διατήρηση της συνοχής, μέσα σε μια θανατηφόρα αρνητικοποίηση, κίνδυνος ολοκληρωτικής ψυχωτικής αποσύνδεσης. Ωστόσο, κάτι τέτοιο, μπορεί εξίσου να ενεργοποιήσει, μέσω της εισβολής της ενόρμησης, έναν φαύλο κύκλο μεταξύ ανορεξίας και τη βουλιμίας.

Με αφετηρία το θέμα της χρονιάς, το πεδίο που διανοίγεται μπροστά μας είναι επομένως πλούσιο σε όλες αυτές τις δυνατότητες, οι οποίες μας ωθούν να επανεγγράψουμε, στις παραλλαγές τους, τα ομιλούντα σώματα. Όμως αυτός που μιλάει δεν είναι χωρίς συμπτώματα. Μήπως αυτά δεν εμφανίζονται άραγε ως μια ιδιόζουσα λύση, καθηλωμένη στο σώμα μέσα στην απόλαυσή του; Πώς κάτι τέτοιο εισέρχεται σε αντίληψη για τον καθένα;

Προσανατολισμένοι από την ψυχαναλυτική κλινική και την ηθική της, παραχωρώντας εκ νέου όλη τη θέση στο υποκείμενο και στη μοναδικότητά του, πρόκειται επίσης για μια πρόσκληση να αναπτύξουμε και να οικειοποιηθούμε μια θεματική με πολλαπλές προεκτάσεις, σε πλήρη αντίθεση επομένως με τη επιστημονιστική εξάλειψη του υποκειμένου.

Μετάφραση από τα Γαλλικά: Σοφία Παπανικολάου

Επιμέλεια κειμένου: Ευαγγελία Κομματά

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Όπου υπάρχει διαθέσιμη μετάφραση, παρατίθεται στα Ελληνικά

FREUD Sigmund

Εισαγωγή στην ψυχανάλυση, Αθήνα: Επίκουρος, 1996.

Μελέτες για την υστερία, Αθήνα: Επίκουρος, 2002.

«Παρατηρήσεις για μια περίπτωση ψυχαναγκαστικής νεύρωσης (“Ο Ράττενμαν”）」, μτφρ. Λ. Αναγνώστου, στο Τρία ιστορικά ασθeneίαις, Αθήνα: Επίκουρος, 1995.

«La méthode psychanalytique de Freud» (1904), στο *Technique psychanalytique* (Η ψυχαναλυτική μέθοδος του Φρόιντ, στη συλλογή Η τεχνική της ψυχανάλυσης, Αθήνα: Επίκουρος, 1985).

Ψυχολογία των μαζών και ανάλυση του Εγώ, Αθήνα: Πλέθρον, 2014.

Η τεχνική της ψυχανάλυσης, Αθήνα: Επίκουρος, 1985.

Δοκίμια μεταψυχολογίας (1915), Αθήνα: Καστανιώτης, 2000.

Τρεις μελέτες για τη θεωρία της σεξουαλικότητας (1905), Αθήνα: Νίκας, 2013.

«Η παιδική γενετήσια οργάνωση», περιοδικό *Fort*, τεύχος Α', Αθήνα: Ψυχογιός, 2011.

LACAN Jacques

Το Σεμινάριο, Βιβλίο IV: Η σχέση αντικειμένου, Αθήνα: Ψυχογιός, 2021.

Το Σεμινάριο, Βιβλίο VIII: Η μεταβίβαση, Αθήνα: Εκκρεμές, 2020.

Το Σεμινάριο, Βιβλίο X: Το άγχος, Αθήνα: Εκκρεμές, 2024.

Το Σεμινάριο, Βιβλίο XI: Οι τέσσερις θεμελιακές έννοιες της ψυχανάλυσης, Αθήνα: Κέδρος, 1982.

Το Σεμινάριο, Βιβλίο XX: Ακόμη, Αθήνα: Ψυχογιός, 2011.

Le Séminaire, Livre I: Les écrits techniques de Freud (1953–1954), Paris: Seuil, 1975.

Écrits, Paris : Seuil, 1966 :

« Intervention sur le transfert ».

« Du sujet enfin en question ».

« L'instance de la lettre dans l'inconscient ou la raison depuis Freud ».

« D'une question préliminaire à tout traitement de la psychose ».

« La direction de la cure et les principes de son pouvoir ».

« Subversion du sujet et dialectique du désir dans l'inconscient freudien ».

« Position de l'inconscient ».

« À la mémoire d'Ernest Jones : Sur sa théorie du symbolisme » (1959), Paris : Seuil, 1966, σ. 697–724.

Autres écrits, Paris : Seuil, 2001 :

« Télévision » (1974), Paris : Seuil, 2001, σ. 509–545.

« Proposition du 9 octobre 1967 sur le psychanalyste de l'École ».

« Allocution sur l'enseignement », prononcée le 19 avril 1970, σ. 297.

« La méprise du sujet-supposé-savoir ».

« La psychanalyse. Raison d'un échec » (1967), Paris : Seuil, 2001, σ. 343.

Le Séminaire, Livre V : Les formations de l'inconscient, Paris : Seuil, 1998.

Le Séminaire, Livre XV : L'acte psychanalytique, Paris : Seuil, 2024.

Le Séminaire, Livre XXII : RSI, inédit.

Le Séminaire, Livre XXIII : Le sinthome, Paris : Seuil, 2005.

Le Séminaire, Livre XII : Problèmes cruciaux pour la psychanalyse (1964–1965), Paris : Seuil, 2025, 17 mars 1965.

Le Séminaire, Livre XVII : L'envers de la psychanalyse (1969–1970), Paris : Seuil, 1991.

Le Séminaire, Livre XIII : L'objet de la psychanalyse, Paris : Seuil, 2026, 2 février 1966.

Le Séminaire, Livre XIX : ...ou pire (1971–1972), Paris : Seuil, texte établi par J.-A. Miller, coll. Champ Freudien, 2011, σ. 82.

Le Séminaire, Livre VII : L'éthique de la psychanalyse (1959–1960), Paris : Seuil, texte établi par J.-A. Miller, coll. Champ Freudien, 1986.

ΕΤΗΣΙΑ
ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ (*)

(*) Τα εισαγωγικά κείμενα των σεμιναρίων που ακολουθούν εκφράζουν τους συντάκτες – εισηγητές τους και έχουν ενταχθεί στο παρόν έντυπο αυτούσια, ως προς το περιεχόμενο και τη σύνταξη, όπως κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή Κλινικών Εκπαιδεύσεων

Περί του ομιλούντος σώματος

Στέλιος Μωριάτης

Αν το ανθρώπινο σώμα βρίσκεται στο επίκεντρο της ιατρικής επιστήμης, μελετώντας τη δομή, τη λειτουργία και τις ασθένειές του με σκοπό τη θεραπεία του, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι η φιλοσοφία εξερευνά τα πάθη που το βασανίζουν. Όσον αφορά την ψυχανάλυση το σώμα δεν αποτελεί απλώς ένα βιολογικό αντικείμενο. Δεδομένου ότι είναι βαθιά συνδεδεμένο με την ψυχική ζωή και τις ενορμήσεις, κάνει την είσοδό του στην ζωή του υποκειμένου, μέσα από συμπτωματικές εκδηλώσεις, που τις διαπερνάει τόσο ο πόνος όσο και η ηδονή, λειτουργώντας ως ζωντανό γεφύρωμα μεταξύ του ασυνείδητου και του εξωτερικού κόσμου.

Η φετινή θεματική θέτει ευθύς εξ αρχής το ερώτημα : *Τι είναι ένα «σώμα που μιλάει»;* Το χαρακτηριστικό γνώρισμα του ανθρώπου! Ο όρος «ομιλούν» δεν είναι απλά ένα επίθετο το οποίο θα συμπλήρωνε ένα προκαθορισμένο ουσιαστικό, το σώμα, προσθέτοντάς του, τη δομή της γλώσσας η οποία ούτως ή άλλως προηγείται από αυτό, προσδιορίζοντας το ως σώμα και ως ον που μιλά. Στην προκειμένη περίπτωση η γλώσσα του σώματος δεν διδάσκεται αλλά μεταδίδεται μέσω μιας εμπειρίας απόλαυσης που αφορά το σώμα. Στην έκφραση «*το σώμα που μιλά*», το «*που μιλά*» είναι μετοχή ενεστώτα, η οποία υποδηλώνει την ικανότητά του να μιλάει. Από αυτή την άποψη έρχεται σε αντίθεση με την συνήθη παραχάραξη του όρου απο την ψυχολογία η οποία θεωρεί ότι ο λόγος είναι μια γνωστική λειτουργία του σώματος, ένα επίκτητο χαρακτηριστικό, παρότι στηρίζεται εγγενώς σε μια βαθιά δομή του οργανισμού. Ούτε όμως η ομιλία ούτε η γλώσσα μπορούν να αναχθούν σε γνωστικές λειτουργίες, διότι, ως οργανικές λειτουργίες, εξαρτώνται εκ των προτέρων από τη σχέση του υποκειμένου με το σημαίνον στην ενεργητική μετοχή. Ως εκ τούτου δεν καλούμαστε να αποδώσουμε σε ένα ήδη υπάρχον ον την ιδιότητα του, να μιλά. Αυτό το ον είναι ον μόνο στο βαθμό που μιλά,

όπως δηλώνει ο Λακάν. Ας σημειώσουμε επίσης ότι, στη σχέση του με το ασυνείδητο, αυτό το ον καταφέρνει να έχει σώμα μόνο στο βαθμό που εκφράζεται μέσα από τον Άλλον. Αν η σκέψη και το σώμα είναι άρρηκτα συνδεδεμένα, η ερμηνεία και η απελευθέρωση από την ασθένεια των ψυχοσωματικών συμπτωμάτων δεν μπορεί να περιοριστεί απλά και μόνο στην επίτευξη της ψυχικής ισορροπίας μέσα από κάποιους καθημερινούς υγειονομικούς κανόνες.

Ως συνήθως η συνεχής διατήρηση της υγείας μπορεί να συγκριθεί με την επίτευξη μιας αυθεντικής ελευθερίας, εφόσον με τον τρόπο αυτό εξαλείφονται οι παράγοντες που προκαλούν πόνο. Και τούτο, χωρίς να θεωρείται αυτοσκοπός, υποδηλώνει μία απαραίτητη προϋπόθεση για την ικανοποιητική απάντηση του υποκειμένου στις ασυνείδητες οχλήσεις της ομιλίας του σώματος. Το σώμα — ακόμα και όταν δεν το ακούμε, δονείται, ταλαντεύεται, συστέλλεται ή διανοίγει. Εκφράζει ό, τι οι λέξεις αποσιωπούν ή εκείνο που τους διαφεύγει. Ωστόσο, στις σύγχρονες κοινωνίες, ο ενσαρκωμένος λόγος συχνά παραγνωρίζεται, ως εάν η γλώσσα να είναι μόνο λεκτική, αφηρημένη, αποκομμένη από το σώμα. Έτσι η υπερβολική αξία που αποδίδεται στην σκέψη, οδηγεί στην παραγνώριση ότι το να εκφράζεται κανείς σημαίνει επίσης να αναπνέει, να κινείται, να αισθάνεται σωματικά.

Ο Λακάν αρχίζει το σεμινάριο RSI λέγοντας : «*Αν μιλήσω φέτος, θα ξεκινήσω από το θέμα της ταυτότητας του εαυτού προς τον εαυτό του. Θα μπορούσαμε να θέσουμε το ερώτημα: Ισχύει ως εκ τούτου μια θεώρηση της ταυτότητας γλώσσας και σώματος; Το ερώτημα είναι αν αυτό ισχύει για τον αναλυτή. Μπορεί ο αναλυτής να θεωρηθεί ως ένα στοιχείο; Με άλλα λόγια, συμμετέχει σε αυτό το «μαζί»; Το να «κάνουμε μαζί» λέει στην συνέχεια του σεμιναρίου... «είναι κάτι που θα προσπαθήσω να σας εξηγήσω ...δεν σημαίνει να δημιουργούμε συνδικάτο. Πρόκειται για δύο διαφορετικούς όρους. Το να κάνουμε μαζί μπορεί να σημαίνει: να μπορούμε να κάνουμε «σειρά». Και αυτό που με απασχολεί είναι: ... Και αυτό που αναρωτιέμαι είναι: πού σταματά αυτή η σειρά; Με άλλα λόγια:*

μπορεί ένας αναλυτής ... όπως αυτό που μόλις ανέφερα σχετικά με την βρισιά ... να συμπεριφέρεται σαν ηλίθιος; Είναι πολύ σημαντικό αυτό το ερώτημα. Πώς κρίνεται αυτό που ονομάζω «ηλιθιότητα»; Σίγουρα έχει νόημα, ακόμη και στον αναλυτικό λόγο. Και αλλού φυσικά: σε κάθε λόγο κανείς δεν κάνει λάθος: είμαστε... είμαστε ηλίθιοι ή όχι ...εννοώ σε σχέση με αυτό το λόγο, συγκεκριμένα με το λόγο του κυρίου, τον πανεπιστημιακό λόγο και τον επιστημονικό λόγο ...δεν υπάρχει καμία αμφιβολία. Πώς ορίζεται η ηλιθιότητα στον αναλυτικό λόγο; Αυτό είναι ένα ερώτημα, ένα ερώτημα που έθεσα ... Λουπόν, θα έλεγα ήδη από το πρώτο έτος του σεμιναρίου μου ...δηλώνοντας ότι η ανάλυση είναι βεβαίως ένα φάρμακο κατά της άγνοιας, αλλά ότι είναι άχρηστη απέναντι στην ηλιθιότητα. Προσοχή, μια στιγμή! Έχω ήδη πει ότι η ηλιθιότητα δεν είναι... Πώς να προσδιορίσουμε την ηλιθιότητα, πώς να την ξεχωρίσουμε μέσα από την μαλακία ;»¹.

Η αναφορά στο εν λόγω απόσπασμα προκύπτει από την αναγκαιότητα να υπογραμμιστεί ο κίνδυνος που ενέχει η φετινή προβληματική, δεδομένου ότι υπάρχουν θέματα τα οποία η ανάλυση, ως αντικείμενο επεξεργασίας, δεν κατορθώνει πάντα να αρθρώσει. Και αυτό προκύπτει από την ίδια την έννοια του Φαντασιακού, καθώς η αφετηρία της είναι η αναφορά στο σώμα και στο γεγονός ότι η αναπαράστασή του, ...δεν αποτελεί παρά την αντανάκλαση του οργανισμού του. Αυτή είναι η ελάχιστη υπόθεση που εμπλέκει το σώμα.

Και είναι ακριβώς αυτό που μας καθιστά επιφυλακτικούς : το ότι σε αυτή την έννοια του σώματος, πρέπει να συμπεριλάβουμε επίσης αυτό που αποτελεί τον ίδιο τον ορισμό του: ότι θα πρέπει να υποθέσουμε ότι το σώμα έχει συγκεκριμένες λειτουργίες που αφορούν τα όργανα, έτσι ώστε ένα αυτοκίνητο...ή ακόμα και ένας υπολογιστής, σύμφωνα με τις τελευταίες πληροφορίες ...να είναι επίσης ένα σώμα. Δεν είναι αυτονόητο, για να το πούμε έτσι, ότι ένα σώμα είναι ζωντανό. Κατά συνέπεια είναι απαραίτητο να

¹ Σεμινάριο R.S.I., Συνεδρία 19 Νοεμβρίου 1974.

εξετάσουμε τι μπορεί να σημαίνει αυτό όσον αφορά την φετινή μας θεματική ως προς το ότι εμπλέκει περαιτέρω τις τρεις κατηγορίες — του *Πραγματικού*, του *Συμβολικού* και το *Φαντασιακού*;

Ακούγοντας ο αναλυτής τους ασθενείς, την αφήγησή τους για την ασθένεια, την ιστορία τους, σε συνδυασμό με τις αναπαραστάσεις και τις φαντασιώσεις τους – και, επομένως, με οτιδήποτε άπτεται του σώματος, όπως το αντιλαμβάνεται η ψυχανάλυση, δηλαδή ως προϊόν της ενσωμάτωσης του συμβολικού –και κατά συνέπεια, αφήνοντας χώρο στην υποκειμενικότητά τους, μόνο τότε μπορεί να συμβάλει στην ανάδυση της μοναδικής σχέσης του υποκειμένου με το σώμα του. Η έκφραση με λόγια, η αναζήτηση νοήματος, που επαν-ενεργοποιείται στη μεταβίβαση, συμβάλλει εκ νέου στην συγκρότηση του συμβολικού σώματος εκεί όπου η σάρκα αποκαλύπτεται στο υποκείμενο με τον πιο πραγματικό τρόπο. Μόνον έτσι οι ασθενείς μπορούν να ανακτήσουν την ψυχική ευθύνη και να επανακτήσουν το σώμα τους, χωρίς όμως να αποξενωθούν από τον ιατρικό Άλλον που αν και παρατηρεί το σώμα, έχει την τάση να παρακάμπτει το ζήτημα της επιθυμίας του υποκειμένου.

Ημερομηνίες: 31/10, 21/11, 19/12/2026 & 13/02, 13/03, 10/04, 15/05, 05/06/2027

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

1. *Sigmund Freud, Πέραν της αρχής της ηδονής, Αθήνα: Νίκας, 2011.*
2. *Sigmund Freud, Το Εγώ και το Αυτό, Αθήνα: Πλέθρον, 2008.*
3. *Sigmund Freud, Οι απαρχές της ψυχανάλυσης, Αθήνα: Ίνδικτος, 2025.*
4. *Sigmund Freud & Josef Breuer, Μελέτες για την υστερία, Αθήνα: Πλέθρον, 2018.*

5. *Sigmund Freud, Lettre à Groddeck du 5 juin 1917, Le ça et le moi, Paris : Gallimard, 1977.*
6. *Sigmund Freud, Ο ποιητής και η φαντασίωση, Αθήνα: Πλέθρον, 2011.*
7. *Sigmund Freud, Εισαγωγή στον ναρκισσισμό, Φετιχισμός, Το οικονομικό πρόβλημα του μαζοχισμού, Αθήνα: Νίκας.*
8. *Sigmund Freud, Εισαγωγή στην ψυχανάλυση, Αθήνα: Νίκας.*
9. *Sigmund Freud, Αναστολή, σύμπτωμα και άγχος, Αθήνα: Νίκας, 2017.*
10. *Sigmund Freud, Ενορμήσεις και ορμικά πεπρωμένα, Αθήνα: Νίκας, 2017.*
11. *Jacques Lacan, «Ανατροπή του υποκειμένου και διαλεκτική της επιθυμίας», στα Γραπτά, μτφρ. των μελών του Φόρουμ της Αθήνας, Paris: Seuil, coll. Champ Freudien, 1966, σ. 793–827.*
12. *Jacques Lacan, Le Séminaire, Livre V : Les formations de l'inconscient (1957–1958), Paris : Seuil, 1998.*
13. *Jacques Lacan, « À la mémoire d'Ernest Jones : Sur sa théorie du symbolisme » (1959), στο Écrits, Paris: Seuil, 1966, σ. 697–724.*
14. *Jacques Lacan, Le Séminaire, Livre XIII : L'objet de la psychanalyse, Paris: Seuil, 2026, 2 février 1966.*
15. *Jacques Lacan, « La psychanalyse. Raison d'un échec » (1967), στο Autres écrits, Paris: Seuil, 2001, σ. 343.*
16. *Jacques Lacan, Le Séminaire, Livre XIX : ...ou pire (1971–1972), Paris : Seuil, texte établi par J.-A. Miller, coll. Champ Freudien, 2011, σ. 82.*

17. Jacques Lacan, « Télévision » (1974), στο *Autres écrits*, Paris : Seuil, 2001, σ. 509–545.
18. Jacques Lacan, *Le Séminaire, Livre V : Les formations de l'inconscient (1957–1958)*, Paris : Seuil, coll. Champ Freudien, 1998, σ. 477.
19. Jacques Lacan, « La direction de la cure et les principes de son pouvoir » (1958), στο *Écrits*, Paris: Seuil, coll. Champ Freudien, 1966, σ. 585–645.
20. Jacques Lacan, *Le Séminaire, Livre V : Les formations de l'inconscient (1957–1958)*, Paris: Seuil, 1998.
21. Jacques Lacan, *Le Séminaire, Livre VII : L'éthique de la psychanalyse (1959–1960)*, Paris : Seuil, texte établi par J.-A. Miller, coll. Champ Freudien, 1986.
22. Jacques Lacan, *Le Séminaire, Livre XXIII : Le sinthome*, Paris : Seuil, 2005.
23. Jacques Lacan, *Το Σεμινάριο, Βιβλίο VIII: Η μεταβίβαση*, Αθήνα: Εκκρεμές, 2020.
24. Jacques Lacan, *Το Σεμινάριο, Βιβλίο XX: Ακόμμη*, Αθήνα: Ψυχογιός, 2011.
25. Christophe Dejours, *Le corps entre biologie et médecine*, Paris : Payot, 1986.
26. Patrick Valas, *Essai sur le corps dans la biologie la médecine la psychanalyse*, 2014.

ΠΩΣ ΜΙΛΑΕΙ ΤΟ ΣΩΜΑ ΣΤΗΝ ΨΥΧΩΣΗ

Κατερίνα Καραγιάννη

«... το άγχος του ψυχωτικού είναι επώδυνο, σαν μαχαίριά στην κοιλία...»

Κώστας Στεφανής, Καθηγητής Ψυχιατρικής (1928-2016)

Φαίνεται εξαιρετικά εύκολο για έναν σωματικό γιατρό να μιλήσει για το σώμα, το βιολογικό σώμα, με τα όργανα και το περίβλημα που τα συγκρατεί. Με όλες εκείνες τις ανατομικές δομές και την φυσιολογία των λειτουργιών τους που μπορούν να εξηγήσουν σχεδόν κάθε σύμπτωμα, κάθε δυσλειτουργία στο πραγματικό σώμα. Σχεδόν κάθε σύμπτωμα, καθώς πολύ νωρίς η επιστήμη ήρθε μπροστά σε εκδηλώσεις του σώματος που δεν μπορούσαν να εξηγηθούν με τα δεδομένα της βιολογίας ή της φυσιολογίας. Αυτό το αγνώστου αιτιολογίας που επικαλούνται οι σύγχρονοι γιατροί μπροστά σε αυτή την αμηχανία της γνώσης ως ελλειμματικής.

Στην ομιλία του στο πανεπιστήμιο του Yale στις 24 Νοεμβρίου του 1975, ο Λακάν θα πει: «... το τρομερό είναι ότι η ψυχανάλυση συνιστά τραύμα στην σύγχρονη εποχή... αποτελεί ένα κοινωνικό σύμπτωμα, την έσχατη μορφή κοινωνικής άνοιας που μπορεί κανείς να συλλάβει... και αυτή η σύλληψη δεν ήταν άσκοπη... συνέβη καθώς σε μια συγκεκριμένη στιγμή της ιστορίας της, η ιατρική αναγνώρισε ότι δεν μπορεί να θεραπεύσει τα πάντα, ότι είχε να κάνει με κάτι καινούργιο... η ανάλυση είναι στην πραγματικότητα, η ουρά της ιατρικής, ο χώρος όπου μπορεί να βρει καταφύγιο καθώς οπουδήποτε αλλού έχει γίνει επιστήμη, κάτι το οποίο είναι αδιάφορο για τους ανθρώπους... η ιατρική σκόναψε πάνω στο γεγονός ότι υπήρχαν συμπτώματα τα οποία δεν αφορούσαν το σώμα, αλλά ήταν η επίπτωση της γλώσσας στον άνθρωπο...».

Έτσι, τόσο για τον Φρόιντ όσο και για τον Λακάν, το σώμα είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τις ψυχικές διεργασίες. Για τον Φρόιντ το

σώμα όχι μόνο αποτελεί την πηγή όλων των ψυχικών διεργασιών μέσω του αιτήματος για ικανοποίηση των σωματικών αναγκών, των ενορμήσεων, της libido κοκ, αλλά, επιπλέον μιλάει.

Ο Λακάν λέει: «... το σώμα είναι ο Άλλος...». Το ανθρώπινο ον δεν έρχεται στον κόσμο με ένα συγκροτημένο σώμα. Δεν το αντιλαμβάνεται ως τέτοιο. Συγκροτείται από την εικόνα -*Στάδιο του καθρέφτη*- και το Συμβολικό. Από την επίπτωση του σημαίνοντος του προερχόμενου από τον Άλλο. Έτσι για τον Λακάν το σώμα βρίσκεται στο κέντρο της θεώρησης του ευθύς εξ αρχής και καθ'όλη την διάρκεια του έργου του. Ιδιαίτερα από το Σεμινάριο *Encore* και μετά που θέτει την απόλαυση ως πρωταρχική και εισάγει την έννοια, *ομιλ-ον*. Το λακανικό ζήτημα περιστρέφεται γύρω από τη σχέση μεταξύ σημαίνοντος, σώματος και απόλαυσης όπως αυτή στηρίζεται από το Συμβολικό. Το σώμα μπορεί να απολαμβάνει μόνο υπό την προϋπόθεση ότι σημαδεύεται από το σημαίνον, Όνομα-Του-Πατέρα.

Τι συμβαίνει, λοιπόν, στην περίπτωση της ψύχωσης όπου αυτό το σημαίνον έχει αποκλειστεί και η απόλαυση δεν διέπεται από την φαλλική σημασία; Τι συμβαίνει με την απόλαυση και ποια είναι η επίπτωση της στο σώμα; Σε ένα σώμα που καθώς δεν έχει επιτελεστεί η Πατρική Μεταφορά, παραμένει κατακερματισμένο, άλλοτε κάτι να λείπει κι άλλοτε να περισσεύει. Μήπως αυτή η δίχως όριο απόλαυση που κατοικεί στο σώμα και το συνθλίβει, είναι τελικά αυτή η μαχαίριά στην κοιλιά;

Στο φετινό σεμινάριο θα επιχειρήσουμε την επεξεργασία των παραπάνω μέσα από τις ιδιαίτερες συντεταγμένες της ψύχωσης, την σχέση με τον Άλλο, την απόλαυση, τον ευνουχισμό, το *objet petit a*.

Ημερομηνίες: 31/10, 05/12/2026 & 16/01, 13/02, 13/03, 24/04/2027

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. *Jacques Lacan, Το Σεμινάριο, Βιβλίο III: Οι ψυχώσεις (1955–1956)*, Αθήνα: Ψυχογιός, 2005.
2. *Jacques Lacan, Το Σεμινάριο, Βιβλίο IV: Η σχέση αντικειμένου (1956–1957)*, Αθήνα: Ψυχογιός, 2021.
3. *Jacques Lacan, The Seminar, Book V: Formations of the Unconscious (1957–1958)*, Cambridge: Polity, 2017.
4. *Jacques Lacan, Το Σεμινάριο, Βιβλίο XI: Οι τέσσερις θεμελιακές έννοιες της ψυχανάλυσης (1963–1964)*, Αθήνα: Κέδρος, 1982.
5. *Jacques Lacan, Το Σεμινάριο, Βιβλίο XX: Ακόμη (1972–1973)*, Αθήνα: Ψυχογιός, 2011.
6. *Jacques Lacan, The Seminar, Book XXIII: The Sinthome (1975–1976)*, Cambridge: Polity, 2016.
7. *Jacques Lacan, Λειτουργία και πεδίο της ομιλίας και της γλώσσας στην ψυχανάλυση (1953)*, Αθήνα: Εκκρεμές, 2005.
8. *Jacques Lacan, « Conférences et entretiens dans des universités nord-américaines. Yale University, Kanzer Seminar, 24 novembre 1975 », Scilicet, n° 6/7, Paris: Seuil, 1976, σ. 7–31.*
9. *Sigmund Freud, Μελέτες για την υστερία (1895)*, Αθήνα: Πλέθρον, 2018.
10. *Sigmund Freud, Τρεις μελέτες για τη θεωρία της σεξουαλικότητας (1905)*, Αθήνα: Νίκας.
11. *Sigmund Freud, Για τον ναρκισσισμό: Μια εισαγωγή (1914)*, Αθήνα: Principia, 2012.
12. *Sigmund Freud, Ενορμήσεις και ορμικά πεπρωμένα (1915)*, Αθήνα: Νίκας, 2017.

13. *Sigmund Freud, Το Εγώ και το Αυτό (1923), Αθήνα: Πλέθρον, 2008.*

ΤΟ ΒΑΡΟΣ ΤΟΥ ΤΙΠΟΤΑ: ΣΩΜΑ, ΕΠΙΘΥΜΙΑ & ΑΠΟΛΑΥΣΗ ΣΤΗΝ ΑΝΟΡΕΞΙΑ

Άννα Χριστοδουλάκη

«Αν όμως αναλογιζόμασταν πόσο μικρή είναι τελικά η κούπα της ανθρωπίνης απόλαυσης, πόσο γρήγορα ξεχειλίζει από τα δάκρυα, πόσο εύκολα στραγγίζει ως την τελευταία στάλα από την άσβεστη δίψα μας για το Άπειρο, τότε δεν θα νιώθαμε καμία ενοχή που δημιουργούμε ολόκληρο ζήτημα για μια κούπα τσάι¹.»

Πώς γίνεται το τίποτα να αποκτά βάρος;

«Από τις απαρχές, το παιδί τρέφεται με λόγια όσο και με ψωμί, και από τα λόγια αφανίζεται. Όπως λέει το ευαγγέλιο, ο άνθρωπος δεν αφανίζεται μόνο από ό,τι μπαίνει στο στόμα του αλλά και από ό,τι βγαίνει²».

Προκειμένου να μπορέσουμε να διερευνήσουμε αυτό το τίποτα του τίτλου ως κάτι, καλούμαστε να έχουμε σε πρώτο πλάνο τη βασική διάκριση που κάνει ο Λακάν ανάμεσα στον οργανισμό που χρειάζεται τροφή και το σώμα που έχει προκύψει μέσα από τη σχέση με τη γλώσσα και με τον Άλλον.

Από τη στιγμή άλλωστε που η τροφή προσφέρεται, παύει να είναι μόνο αυτό που κατευνάζει την πείνα. Γίνεται απάντηση σε ένα αίτημα, απόδειξη φροντίδας, ή και σημάδι αγάπης.

Υπό αυτήν την έννοια, η τροφή δεν ικανοποιεί μόνο μια βιολογική ανάγκη, αλλά εντάσσεται σε μια σχέση αιτήματος και απάντησης. Ο Λακάν μας υπογραμμίζει άλλωστε ότι «όλες οι ανάγκες του ομιλούντος όντος είναι καλυμμένες από το γεγονός ότι ενέχονται σε μια άλλη ικανοποίηση - υπογραμμίστε αυτές τις τρεις λέξεις - ως προς την οποία μπορεί να υστερούν³.»

Δεν έχουμε δηλαδή κάθε φορά απλώς ένα σώμα που δεν τρώει. Έχουμε ένα υποκείμενο που κάνει κάτι με το να μην τρώει. Οπότε τι

μπορεί να είναι αυτό κάθε φορά το οποίο αρνείται ένα υποκείμενο διαμέσου του αντικειμένου τροφή;

Στο τέταρτο σεμινάριο ο Λακάν λέει: «Θα παρατηρούσα ωστόσο πως η εμπειρία μάς δείχνει, και όχι αδικαιολόγητα, ότι η διεργασία της αντίστασης στην παντοδυναμία μέσα στη σχέση εξάρτησης, δεν γίνεται στο επίπεδο της πράξης και με τη μορφή του αρνητισμού, γίνεται στο επίπεδο του αντικειμένου, το οποίο μας εμφανίστηκε με σήμα το τίποτε. Στο επίπεδο του αντικειμένου που ως συμβολικό αναιρείται, είναι που το παιδί ακυρώνει την εξάρτησή του, και συγκεκριμένα τρεφόμενο με τίποτε. Και έτσι το παιδί αναστρέφει τη σχέση εξάρτησής του και καθίσταται, με τούτη τη μεθόδευση, αφέντης και κύριος της [μητρικής] παντοδυναμίας που λαχταρά να το κάνει να ζήσει, αυτό που εξαρτάται από εκείνη. Οπότε, εκείνη είναι πλέον που εξαρτάται από την επιθυμία του, εκείνη βρίσκεται στο έλεός του, στο έλεος των εκδηλώσεων της ιδιοτροπίας του, στο έλεος της δικής του παντοδυναμίας².»

Αυτή η ανάγνωση φυσικά δεν εξηγεί κάθε περίπτωση ανορεξίας, ούτε επιτρέπει να αποδώσουμε την αιτία της σε μια συγκεκριμένη μητρική σχέση. Μας δίνει όμως τη δυνατότητα μιας σειράς ερωτημάτων για την μοναδική λειτουργία της άρνησης στην κάθε ξεχωριστή περίπτωση. Τη δυνατότητα εν γένει να εισάγουμε τον παράγοντα που αφορά στην σχέση ενός υποκειμένου με τον Άλλον.

Όταν ένας κλινικός συναντά το σύμπτωμα της ανορεξίας, αυτό με το οποίο έρχεται αντιμέτωπος σε πρώτο επίπεδο, είναι ένα σώμα. Ένα σώμα μάλιστα που έρχεται στο προσκήνιο με επιτακτικό τρόπο. Που ελέγχεται, που μετριέται, που εκτίθεται και που τελικά εξαντλείται. Η άρνηση της τροφής κάποια στιγμή γίνεται ορατή επάνω του, χωρίς όμως το νόημά της να είναι αυτονόητο.

Η πραγματική και ενίοτε επείγουσα διακινδύνευση του σώματος σε αυτές τις περιπτώσεις είναι αδιαμφισβήτητη. Η ίδια η κλινική πράξη όμως αναδεικνύει συγχρόνως και μια άλλη διάσταση. Τη στέρηση, τον έλεγχο και την μέτρηση ως πράξεις που μπορούν να επαναλαμβάνονται και να συνδέονται με μια απόλαυση την οποία

το υποκείμενο φαίνεται να μην μπορεί να αποχωριστεί εύκολα. Οπότε το τίποτα μπορεί να στηρίζει μεν την επιθυμία, αλλά και την ίδια στιγμή να γίνεται τόπος μιας ιδιαίτερης απόλαυσης.

Πως μπορεί λοιπόν να τοποθετηθεί ένας κλινικός, λαμβάνοντας υπόψη το σώμα που κινδυνεύει, ώστε να παρέμβει, χωρίς να διαμορφώσει ένα ακόμα αίτημα προς το υποκείμενο; Πώς θα μπορέσει δηλαδή να ακούσει τη μοναδική λειτουργία που επιτελεί το σύμπτωμα για το υποκείμενο που έχει απέναντι του, χωρίς να απαντήσει στη λογική αυτής της ιδιαίτερης απόλαυσης.

«Η πρώτη αρετή της γνώσης», λέει ο Λακάν, «είναι να είσαι ικανός να αναμετρηθείς με αυτό που δεν είναι αυτονόητο»².

Ημερομηνίες: 16/01, 27/02, 27/03, 24/04, 22/05/2027

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

1. *Okakura Kakuzo, Το βιβλίο του τσαγιού, μτφρ. Αλίνα Πασχαλίδου, Ερατώ, 1992.*
2. *Jacques Lacan, Το Σεμινάριο, Βιβλίο IV: Η σχέση αντικειμένου, Αθήνα: Ψυχογίος, 2021.*
3. *Jacques Lacan, Το Σεμινάριο, Βιβλίο XX: Ακόμη (1972–1973), Αθήνα: Ψυχογίος, 2011.*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟΥ

1. *Sigmund Freud, Ενορμήσεις και ορμικά πεπρωμένα, Αθήνα: Νίκας, 2017.*
2. *Sigmund Freud, Το Εγώ και το Αυτό, Αθήνα: Πλέθρον, 2008.*
3. *Sigmund Freud, Πέραν της αρχής της ηδονής, Αθήνα: Νίκας, 2011.*

4. *Sigmund Freud, Τρεις μελέτες για τη θεωρία της σεξουαλικότητας*, Αθήνα: Νίκας.
5. *Sigmund Freud, Μελέτες για την υστερία*, Αθήνα: Πλέθρον, 2018.
6. *Jacques Lacan, Το Σεμινάριο, Βιβλίο XI: Οι τέσσερις θεμελιακές έννοιες της ψυχανάλυσης*, μτφρ. Ανδρομάχη Σκαρπαλέζου, Αθήνα: Κέδρος, 1982.
7. *Jacques Lacan, The Seminar, Book V: Formations of the Unconscious (1957–1958)*, Cambridge: Polity, 2017.
8. *Jacques Lacan, Το Σεμινάριο, Βιβλίο IV: Η σχέση αντικειμένου (1956–1957)*, Αθήνα: Ψυχογιός, 2021.
9. *Jacques Lacan, Το Σεμινάριο, Βιβλίο XX: Ακόμη (Encore)*, Αθήνα: Ψυχογιός, 2011.
10. *Jacques Lacan, Το Σεμινάριο, Βιβλίο XI: Οι τέσσερις θεμελιακές έννοιες της ψυχανάλυσης (1964)*, Αθήνα: Κέδρος, 1982.
11. *Jacques Lacan, Το Σεμινάριο, Βιβλίο VIII: Η μεταβίβαση*, Αθήνα: Εκκρεμές, 2020.
12. *Jacques Lacan, Το Σεμινάριο, Βιβλίο X: Το άγχος*, Αθήνα: Εκκρεμές, 2024.
13. *Jacques Lacan, Το Σεμινάριο, Βιβλίο III: Οι ψυχώσεις (1955–1956)*, Αθήνα: Ψυχογιός, 2005.
14. *Sigmund Freud, «Η παιδική γενετήσια οργάνωση»*, περιοδικό *Fort*, τεύχος Α', Αθήνα: Ψυχογιός, 2011.
15. *Domenico Cosenza, A Lacanian Reading of Anorexia*, Routledge, 2024.

**ΘΕΣΜΙΚΕΣ
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
ΤΟΥ
ΦΟΡΟΥΜΤΗΣΑΘΗΝΑΣ**

Σεμινάριο του Λακανικού Πεδίου, του Φόρουμ της Αθήνας

Θεματική: Πεδίο της ομιλίας και κοινωνικός δεσμός

Εισηγητές: Μέλη του Φόρουμ της Αθήνας & προσκεκλημένοι

Συντονισμός: Ρωμανός Μολφέτας

Θα δούμε να σχηματίζεται ιστορικά μια διάκριση, μια και ήδη στους Έλληνες ποιητές του 6 αιώνα, η αληθινή αγόρευση- με την πιο έγκυρη και ακριβόλογα σημασία της λέξης- η αληθινή αγόρευση που προκαλούσε δέος και θαυμασμό μαζί, η αγόρευση που έκανε τα κεφάλια να σκύβουν αφού ήταν η κυρίαρχη, ήταν η αγόρευση που μπορούσε να διεξαχθεί σύμφωνα με την αρμόζουσα τελετουργία και απ' αυτόν που είχε το δικαίωμα. Ήταν η αγόρευση που έλεγε το σωστό και έδινε στον καθένα το δίκιο του, ήταν η αγόρευση που προφητεύοντας το μέλλον, όχι μόνο προανήγγειλε τα μελλούμενα, μα βοηθούσε κιόλας στην πραγματοποίηση τους αυτή που έχοντας την συγκατάθεση του κόσμου πλεκτόταν με το πεπρωμένο. Να όμως που έναν αιώνα αργότερα η ύψιστη αλήθεια δεν βρισκόταν πια μέσα σε ότι ήταν η αγόρευση η μέσα σε αυτό που δημιουργούσε αλλά σε ότι αποφαινόταν. Έτσι ήρθε μια νέα όπου η αλήθεια μετατοπίστηκε απ' την τελετουργική αποτελεσματική και ορθή πράξη της απόφασης προς αυτό το ίδιο το αποφαινόμενο, προς το νόημά του, τη μορφή του, το αντικείμενό του τη σχέση το με το σημείο αναφοράς του! Ο σοφιστής καταδιώχτηκε.

Μισέλ Φουκώ Η τάξη του Λόγου

Τι σημαίνει μιλάω στην προκειμένη περίπτωση; Γιατί ο φύλαρχος πρέπει να μιλήσει, μόνο και μόνο για να μην πει τίποτε; Σε ποιο αίτημα της πρωτόγονης κοινωνίας ανταποκρίνεται αυτός ο άδειος λόγος, που εκπορεύεται από αυτόν τον φαινομενικό τόπο της εξουσίας;

Πιερ Κλαστρ, Κοινωνία Ενάντια στο κράτος

Θα επιχειρήσουμε την επεξεργασία των Φροϋδικών κειμένων 'Ψυχολογία των μαζών και Ανάλυση του Εγώ' και 'Πολιτισμός πηγή δυστυχίας σε συνδυασμό με την προβληματική που αναπτύσσει ο Ζακ Λακάν στο 17 σεμινάριο 'Το αντίστροφο της ψυχανάλυσης'.

Γιατί εμφανίζεται σε ένα πεδίο ομιλίας ο λόγος του κυρίου; Σχετίζεται η λειτουργία του με τον ηγέτη της μάζας;

Η προβληματική που εισάγει το ερώτημα θα μας επιτρέψει να αναφερθούμε σε βασικά ψυχαναλυτικά κείμενα ανοίγοντας παράλληλα την συζήτηση για το τί είναι ένας ψυχαναλυτικός θεσμός.

Ημερομηνίες: 05/12/2026 & 27/02, 10/04, 22/05/2027

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

FREUD Sigmund

- *Επίκαιρες παρατηρήσεις για τον πόλεμο και τον θάνατο: Η απογοήτευση από τον πόλεμο – Η σχέση μας με τον θάνατο – Γιατί πόλεμος;;, Αθήνα: Επίκουρος, 1998.*
- *Η πολιτισμική σεξουαλική ηθική και η σύγχρονη νευρική κατάσταση, Orportuna, 2013.*
- *«Ορμές και ορμικά πεπρωμένα», στο Μεταψυχολογικά κείμενα του 1915, Αθήνα: Επίκουρος, 2005.*

- *Ψυχολογία των μαζών και ανάλυση του Εγώ, Αθήνα: Επίκουρος, 1994.*
- *Η δυσφορία μέσα στον πολιτισμό, Αθήνα: Πλέθρον, 2013.*
- *Χτυπούν ένα παιδί, Orportuna, 2016.*
- *Πέραν της αρχής της ηδονής, Αθήνα: Επίκουρος, 2001.*
- *Το Εγώ και το Αυτό, Αθήνα: Πλέθρον, 2008.*
- *Ο άνδρας Μωυσής και η μονοθεϊστική θρησκεία, Αθήνα: Επίκουρος, 1997.*

LACAN Jacques

Το Σεμινάριο

- *Βιβλίο XI: Οι τέσσερις θεμελιακές έννοιες της ψυχανάλυσης, Αθήνα: Κέδρος, 1982 [ειδικότερα, το κεφάλαιο ΙΔ].*
- *Βιβλίο XVII: Το αντίστροφο της ψυχανάλυσης, Αθήνα: Ψυχογιός, 2014.*

Κλινικές Παρουσιάσεις

Εισηγητές: Μέλη του Φόρουμ της Αθήνας

Συντονισμός: Κατερίνα Καραγιάννη

Οι κλινικές παρουσιάσεις εντάσσονται στις θεσμικές εκδηλώσεις του Φόρουμ της Αθήνας και συμπεριλαμβάνονται στο πρόγραμμα Κλινικών Εκπαιδεύσεων σταθερά μέσα στα χρόνια. Πρόκειται για την παρουσίαση και επεξεργασία κλινικού υλικού αναλύσεων σε εξέλιξη. Μια πρακτική την οποία εισήγαγε ο ίδιος ο Φρόνιτ, καθώς επέλεξε την αφήγηση ως μέθοδο μετάδοσης του αναλυτικού λόγου, και την οποία τροποποίησε μέσα στα χρόνια από λεπτομερή περιγραφή σε απλή αναφορά προκειμένου να αναδείξει ένα σημείο της θεωρίας ή να εισάγει μια διάκριση μεταξύ δυο κλινικών οντοτήτων. Ο Λακάν από την άλλη αναφερόταν μόνο συνοπτικά σε περιπτώσεις ασθενών με την έννοια της αφήγησης. Αντιθέτως, θεωρούσε πολλή σημαντική την παρουσίαση ασθενών, πρακτική την οποία εισήγαγε το 1955 στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο της Αγίας Άννας στο Παρίσι και η οποία αποτέλεσε ανατροπή, όχι με την έννοια του πρωτοφανούς καθώς αποτελούσε ήδη μακρά παράδοση στην εκπαίδευση των νέων ψυχιάτρων ήδη από το 1814. Αλλά, καθώς αυτή η πρακτική επέτρεπε στους νοσηλευόμενους ασθενείς να συναντήσουν τον ψυχαναλυτικό λόγο και μέσω αυτής της συνάντησης να αναδειχθεί το υποκείμενο και όχι η διαταραχή ή η νόσος αποφεύγοντας έτσι την αντικειμενοποίηση τους. Πρακτική την οποία επιχειρούμε να υιοθετήσουμε με την από διετίας συνεργασία του Φόρουμ της Αθήνας με την Ψυχιατρική Κλινική Γαλήνη στην παρουσίαση ασθενών.

Τελικά τι είναι της τάξεως της μετάδοσης αυτού του λόγου σε μια κλινική παρουσίαση; Καθώς πρόκειται για την παρουσίαση και επεξεργασία του λόγου του υποκειμένου, κανείς μπορεί να αναρωτηθεί πάνω σε όλα εκείνα που συγκροτούν το ίδιο το υποκείμενο. Αυτό που το κάνει να υποφέρει στο ίδιο του το σώμα, η επανάληψη του συμπτώματος του, η σχέση με την επιθυμία, η συνάντηση με την απόλαυση του Άλλου. Όταν μιλάμε για κλινικό

υλικό στην ανάλυση, δεν μιλάμε απλώς για την μεταφορά πληροφοριών, δημογραφικών και άλλων. Σε αυτή την περίπτωση δεν θα χρειαζόταν ένας αναλυτής θα αρκούσε ένας στενογράφος. Αυτό που διαφοροποιεί μια κλινική παρουσίαση από μια παράθεση πληροφοριών, είναι το γεγονός ότι αποδέκτης της πληροφορίας είναι ο αναλυτής. Είναι η αναλυτική του θέση και η επιθυμία του που επιτρέπει να αναδειχθεί ο διχασμός του υποκειμένου, αυτό το κάτι της τάξεως του Πραγματικού στο οποίο συνεχώς σκοντάφτει. Ανεξάρτητα από τις συνιστώσες της εκάστοτε υποκειμενικότητας, αυτό που τελικά είναι της τάξεως της μετάδοσης είναι αυτή η ιδιαίτερη θέση στην οποία προσφέρεται ένας αναλυτής μέσω της επιθυμίας του να αναδειχθεί το *ομιλ-ον*.

Η φετινή θεματική των Κλινικών Κολλεγίων μας δίνει την δυνατότητα να εξετάσουμε το ζήτημα του σώματος από πολλές σκοπιές. Σε μια εποχή όπου η εξέλιξη της τεχνολογίας επιτρέπει την εξ αποστάσεως συνάντηση ακόμα και στην ψυχάνάλυση, δεν μπορούμε να μην αναλογιστούμε την γνωστή ρήση του Λακάν, «... το υποκείμενο βρίσκεται εκεί που βρίσκεται το σώμα του...». Άραγε το όφελος του μη αποκλεισμού από την θεραπεία μπορεί να υπερκεράσει την απουσία συνάντησης των σωμάτων; Άλλωστε κανείς παντού πηγαίνει με το σώμα του, ακόμα και ο αναλυτής.

Ημερομηνίες: 21/11, 19/12/2026 & 14/03, 27/03, 15/05, 05/06/2027

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. *Luis Izcovich, The clinical case in Psychoanalysis, Routledge, 2025.*

Ημερίδες του Προγράμματος Κλινικών Εκπαιδεύσεων

07/11/2026, Luis Izcovich

12/06/2027, Ημερίδα ΠΚΕ

Εισηγητές: Εγγεγραμμένα Μέλη του ΠΚΕ & Μέλη του Φόρουμ της Αθήνας

Συντονισμός: Επιτροπή Κλινικών Εκπαιδεύσεων

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΛΙΝΙΚΩΝ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΝ

ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΛΙΝΙΚΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΝ (ΕΚΕ)

Τριμελές όργανο, επιφορτισμένο με την ευθύνη της διαμόρφωσης του Προγράμματος Κλινικών Εκπαιδεύσεων (ΠΚΕ), το οποίο εισάγει στη ΓΣ του Φόρουμ για την τελική έγκριση. Εποπτεύει την διεξαγωγή του προγράμματος, ενώ τα μέλη της αναλαμβάνουν και το ρόλο εκπαιδευτικού συμβούλου για καθένα από τους εκπαιδευόμενους. Είναι αρμόδια για την τελική έγκριση εγγραφής στο πρόγραμμα σπουδών των υποψήφιων εκπαιδευόμενων. Η θητεία της είναι διετής και ορίζεται κατόπιν εκλογών. Της ΕΚΕ προεδρεύει ο Υπεύθυνος του Προγράμματος Κλινικών Εκπαιδεύσεων.

ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ

Μέλη του Φόρουμ της Αθήνας, της Σχολής Ψυχανάλυσης των Φόρουμ του Λακανικού Πεδίου και προσκεκλημένοι εισηγητές από την Ελλάδα και το εξωτερικό (μέλη της IF-EPFCL).

ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΟΙ

Επαγγελματίες υγείας (ψυχίατροι, ψυχολόγοι, νοσηλεύτες, κοινωνικοί λειτουργοί, λογοθεραπευτές, ιατροί άλλων ειδικοτήτων, κ.α.), επιστήμονες του πεδίου των ανθρωπιστικών σπουδών, εκπαιδευτικοί και φοιτητές αντίστοιχων σχολών. Κατ' εξαίρεση, γίνονται δεκτοί υποψήφιοι άλλων επιστημονικών πεδίων ή επαγγελματικών κλάδων, οι οποίοι θα πρέπει, ωστόσο, να έχουν τεκμηριωμένη σχέση με το αντικείμενο της ψυχανάλυσης (π.χ. αναλυόμενοι). Για κάθε εκπαιδευόμενο ορίζεται ένας σύμβουλος – επιβλέπων, μέλος της Επιτροπής Κλινικών Εκπαιδεύσεων, με απόφαση του Υπεύθυνου του ΠΚΕ.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ – ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ

Το Πρόγραμμα Κλινικών Εκπαιδεύσεων (ΠΚΕ) διαμορφώνεται στη βάση ετήσιων θεματικών ενοτήτων. Για την παροχή πιστοποίησης απαιτείται η συστηματική παρακολούθηση του προγράμματος, τουλάχιστον, για 3 συνεχή έτη. Σε κάθε περίπτωση, προκειμένου

ένας εκπαιδευόμενος να αιτηθεί την είσοδό του, ως τακτικό μέλος του Φόρουμ της Αθήνας, θα πρέπει να έχει ολοκληρώσει έναν τριετή κύκλο σπουδών.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

- Σεμινάριο του Προγράμματος Κλινικών Εκπαιδεύσεων το οποίο αναπτύσσεται καθ' όλη τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους με θεματική που επιλέγεται από την ΕΚΕ
- Το Σεμινάριο του Φόρουμ της Αθήνας.
- Κλινικές Παρουσιάσεις.
- Ειδικά Σεμινάρια ετήσιας διάρκειας, ανά δεκαπενθήμερο ή μηνιαία, με θεματική άμεσα συνδεδεμένη με εκείνη των Κλινικών Κολλεγίων της IF-EPFCL.
- Ομάδες Εργασίας.
- Κλινικά παρουσιάσεις, σε κλινικούς χώρους.

Το Πρόγραμμα Κλινικών Εκπαιδεύσεων
του Φόρουμ της Αθήνας της Διεθνούς των Φόρουμ
της Σχολής Ψυχανάλυσης των Φόρουμ του Λακανικού Πεδίου

διεξάγεται στην έδρα του

Αγίας Φιλοθέης 17, Πλάκα, Αθήνα website:

www.champlacanianathenes.net email:

info@champlacanianathenes.net

